

Wat?

Een handelingsprotocol beschrijft de stappen die de aanspreekpersoon integriteit (API) kan zetten wanneer er een melding, onthulling of vaststelling is van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het is echter geen vaststaand scenario: je zal steeds beslissingen moeten nemen in functie van de ernst en aard van de situatie en in overleg met collega's, verantwoordelijken en eventueel experts buiten de sportorganisatie.

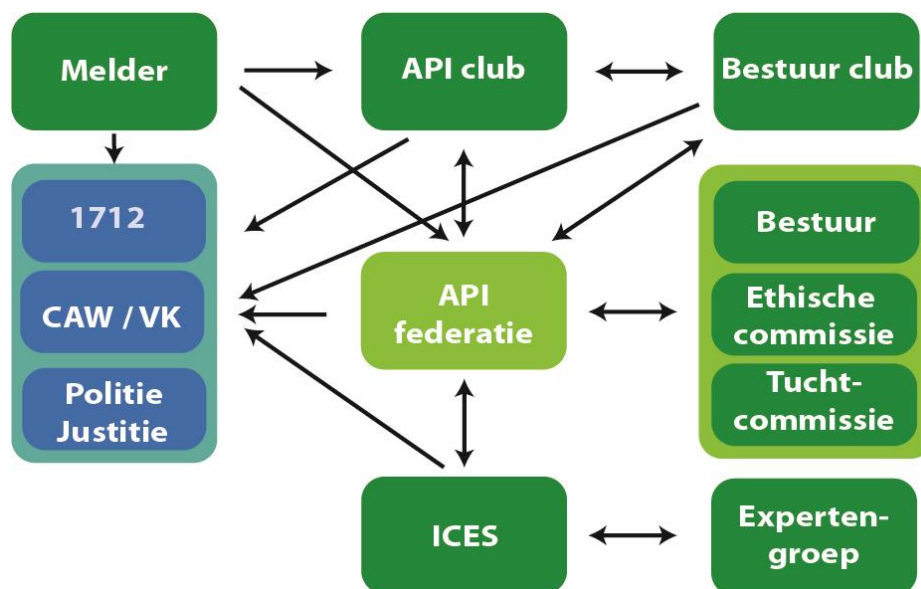
Waarom?

Het is belangrijk binnen je sportorganisatie een gelaagd beleid rond lichamelijke en seksuele integriteit te hebben: een breed kwaliteitsbeleid dat de visie beschrijft, een preventiebeleid en vervolgens een reactiebeleid. Een handelingsprotocol maakt deel uit van een transparant reactiebeleid en biedt je als API een houvast.

Hoe te handelen bij een melding van incident (een vermoeden, onthulling of vaststelling)?

Stappen	GROEN	GEEL	ROOD	ZWART
Fase 0	Melding, onthulling, vaststelling			
Fase 1	In kaart brengen van situatie			
Fase 2	Inschatten van ernst van situatie & advies			
Fase 3	Uitvoeren advies			
	Interne opvolging			
			Hulpverlening tuchtregeling	
			Politie/justitie	
Fase 4		Nazorg en evaluatie		
Fase 5		Beleid en verbeteracties		

Communicatielijnen:

Fase 0 - Melding, onthulling, vaststelling

Een beleid staat of valt met de meldingsbereidheid van medewerkers of andere betrokkenen bij situaties waar (seksuele) integriteit wordt bedreigd. Recente studies wijzen uit dat slechts de helft van alle incidenten worden gemeld. Van zwaardere incidenten wordt het vaakst melding gemaakt, terwijl lichte incidenten of zaken die onmiddellijk werden opgelost, minst gemeld worden.

De meldingsbereidheid verhoogt indien

- het duidelijk is aan wie kan en mag gemeld worden. De API zal zich moeten profiëren en elke betrokkene krijgt de informatie die nodig is om te weten bij wie men terecht kan;
- men ziet wat er met de melding gebeurt, en er een zorgvuldige klachtenbehandeling voorzien is.

Bij de melding van een incident, zowel bij een vermoeden, onthulling als vaststelling, is het van belang zorgvuldig in kaart te brengen wat de inhoud van de klacht of melding is en hoe deze gegevens bij de API terecht komen.

De informatie kan rechtstreeks bij de Federatie API komen van één van de leden (of familie), via de Club API, of/en via het clubbestuur. Afhankelijk van hoe deze informatie gedeeld wordt kan het nodig zijn extra informatie in te winnen, om de melding verder in kaart te brengen.

Vaak is de melder niet het slachtoffer of een rechtstreeks betrokkene, maar een derde. Soms is de 'melder' ook geen rechtstreeks getuige van een voorval, maar werd door een betrokkene op de hoogte gebracht. Er kan dus heel wat ruis op de communicatie zitten.

Indien de melder wel een rechtstreeks betrokkene is:

- Check alvast wat de betrokkenen verwachten
- Hou steeds rekening met de wens van het slachtoffer
- Leg op voorhand jouw rol als API uit en hoe je omgaat met de melding (discretieplicht, maar indien het over strafbare feiten gaat, leg je uit dat je dit moet melden (schuldig verzuim))

Fase 1 - In kaart brengen van situatie

Bij de melding van een incident, is het van belang zorgvuldig in kaart te brengen welke informatie men heeft en welke gegevens ontbreken of moeten worden geverifieerd.

In een gesprek met de melder:

- Luister naar de melding, stel open en gerichte vragen
- Zorg waar mogelijk voor de veiligheid van de melder
- Toon empathie met de melder
- Geef uitleg over de rol van de Federatie API en spreek af over de volgende stappen

Verzamelen van objectieve gegevens:

- Ga niet op onderzoek uit, maar ga een aantal feitelijkheden na (inschattingsgesprek)
- Breng in kaart wie de betrokkenen zijn en van wie je nog informatie nodig hebt om de situatie in te kunnen schatten
- Maak een inschatting van hoe acuut de situatie is

Communicatie en registratie:

- Vertrouwelijk behandelen van de melding maar geen anonimiteit beloven (discretieplicht cfr beroepsgeheim)
- meldingsplicht en rapportering (al of niet geanonimiseerd) van de melding aan het bestuur van de club

Doorverwijzing bij acuut gevaar:

- Wanneer de situatie een acuut gevaar betreft, verwijs je onmiddellijk door naar de hulpverlening of naar de politie (zie fase 3)
- Check dit vermoeden van acuut gevaar bij 1712 of het CAW of VK

Extra:

- Als federatie heb je zicht op waar de betrokkenen en vooral de pleger nog actief is (in andere clubs, op stages, sportkampen...). Breng dit in deze stap ook in kaart en ga discreet na of er in de andere contexten ook zaken gebeurd zijn.

Fase 2 - Inschatten van de ernst & advies

In deze fase probeer je tot een inschatting te komen van de ernst van de feiten. Divers intern of extern overleg kan je hierbij helpen indien nodig. Wanneer het duidelijk een groene of gele vlag betreft (geen of licht seksueel grensoverschrijdend gedrag) is dit niet steeds nodig. Bij ernstiger feiten is het goed een vorm van collegiaal overleg te plannen. Handel nooit alleen.

Intern overleg:

- De federatie API kan een vorm van collegiaal overleg houden met een aantal collega's die mee kunnen helpen bij het maken van een inschatting. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren met de ethische commissie.
- Organiseer dit gesprek snel en gebruik de elementen uit het inschattingsgesprek
- Je kan gebruik maken van het Vlaggensysteem om de ernst te beoordelen
- Ook de wettelijke bepalingen en de gedragscode kunnen helpen bij het maken van een inschatting

Extern advies:

- De federatie API kan ook terecht bij 1712 voor een extern advies
- Extern advies wanneer het minderjarigen betreft kan ook bij het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling van uw regio (wegwijzer)
- Extern advies rond volwassenen kan bij het Centrum Algemeen Welzijnswerk (wegwijzer)
- Extern advies bij de ICES

Advies formuleren:

- Hou bij je advies rekening met de verwachtingen van de betrokkenen
- Nagaan wat er intern moet gebeuren (korte/lange termijn) en naar welke doelgroepen en/of het nodig is om door te verwijzen naar hulpverlening, politie/justitie of tuchtrecht.
- Indien het gaat over eerder lichte feiten (groene/gele vlag) zal er vaak een interne opvolging volstaan. Voor de reactiewijzen korte en lange termijn kan men zich baseren op het vlaggensysteem.
- Bij rode en zwarte vlag kan men zich voor de interne opvolging ook baseren op de reactiewijzen per vlag, en doorverwijzen naar hulpverlening en/of politie/justitie en/of tuchtrecht van de federatie.

Groene vlag	Gele vlag	Rode vlag	Zwarte vlag
	Interne opvolging: <ul style="list-style-type: none"> • Reactie korte termijn + afspraken • Aandacht voor veilige context en toezicht		
		Externe opvolging: <ul style="list-style-type: none"> • Afwegen doorverwijzing hulpverlening • Tuchtrekking	
		Aangifte: <ul style="list-style-type: none"> • Afwegen doorverwijzing justitie & andere maatregelen	

Communicatie:

- Maak afspraken over een terugkoppeling naar het clubniveau (club API en/of clubbestuur)
- Spreek goed af over de terugkoppeling naar de betrokkene, de melder en eventueel andere betrokkenen
- Let op dat de privacy van betrokkenen niet geschaad wordt (discretieplicht), wees je bewust van je rol als API m.b.t. schuldig verzuim en meldplicht

Registratie:

- Het advies wordt geregistreerd in het rapportage-instrument
- De vertrouwelijkheid en discretieplicht wordt gerespecteerd, de documenten beveiligd

Fase 3 - (Meehelpen) Uitvoeren van het advies

Voor het uitvoeren van het advies is de regie in handen van het clubbestuur, en heeft de federatie API enkel een adviserende en ondersteunende rol. Op vraag van het Clubbestuur kan de club of federatie API deeltaken opnemen. Er moet case per case bekeken worden wie de bestuurlijke verantwoordelijkheid heeft (bijvoorbeeld op een wedstrijd of evenement van de federatie.)

	groen	geel	rood	zwart
Interne opvolging	Informereren, normaliseren	(Ped)agogisch reageren Afspraken maken coaching	(Ped)agogisch reageren Afspraken maken Toezicht en veiligheid garanderen Opvang betrokkenen Herstelbemiddeling Nazorg	(Ped)agogisch reageren Afspraken maken Toezicht en veiligheid garanderen Opvang betrokkenen Herstelbemiddeling Nazorg Sancties
Doorverwijzen hulpverlening en bemiddeling			Opvang slachtoffers Opvang plegers Opvang andere betrokkenen Bemiddeling	
Tuchtregeling		*	Doorverwijzen naar tuchtcommissie Opvolgen besluiten	
Politie/justitie		*	Aangifte bij politie door slachtoffer Aangifte door Club of federatie API Aangifte door derde	

Regie en verantwoordelijkheid:

- De regie is in handen van het bestuur, die ook de verantwoordelijkheid neemt.
- Als API start je zelf geen tuchtprocedure

Interne opvolging:

- Bij groene en gele vlag kan de federatie API adviseren hoe er (ped)agogisch kan gereageerd worden t.a.v. alle betrokkenen. Ook inzetten op het verduidelijken of herformuleren van afspraken, en/of coaching van de club hierbij, is een mogelijke actie.
- Bij rode en zwarte vlag kan het van belang zijn om na te gaan hoe de veiligheid van betrokkenen kan worden verbeterd en hoe toezicht kan worden geoptimaliseerd.
- Vaak moet er ook aandacht gegeven worden aan de opvang en nazorg van en voor alle betrokkenen in een incident. En in sommige gevallen kan het nodig zijn naar herstel te werken.
- Bij zwarte vlag is het nodig na te denken over de toepassing van sancties of tuchtmaatregelen zoals die in het reglement zijn opgenomen.
- Crisismanagement
- communicatie

Hulpverlening:

- Bij rode en zwarte vlag spreken we over slachtoffers en eventueel ook plegers, en kan een doorverwijzing naar de hulpverlening of professionele bemiddeling nodig zijn.
- Daarmee stopt de verantwoordelijkheid van het Clubbestuur of de API niet, want ook na de doorverwijzing zal verdere opvolging en herstel nodig zijn. Maak goede afspraken over wat hier van de API wordt verwacht.

Tuchtmaatregelen:

- Als API kan je de tuchtmaatregelen voorstellen. Mogelijkheden zijn
  - Een berisping, verwittiging, vermaning of waarschuwing
  - Het verbod om deel te nemen aan één of meer activiteiten
  - Het verbod om rechten uit te oefenen
  - Het verbod om functies uit te oefenen
  - Schorsing voor bepaalde duur
  - Uitsluiting
- Het opleggen en opvolgen van tuchtmaatregelen is de verantwoordelijkheid van het bestuur, die hiervoor beroep kan doen op een tuchtcommissie, en kan terugvallen op een tuchtprocedure (tuchtreglement)
- *Het is ook mogelijk voor lichte feiten reeds een lichte tuchtmaatregel voor te stellen.

Politie/Justitie:

- API kan betrokkenen informeren over de mogelijkheid om klacht in te dienen bij de politie/justitie. Het gaat in dit geval over strafbare feiten. *Sommige 'lichtere' vormen zijn ook strafbaar (vb strafbaar sexisme) en hiervoor kan ook een aangifte gebeuren.
- Er zijn verschillende mogelijkheden om een strafrechtelijke procedure op te starten. Men kan zich:
  - burgerlijke partij stellen bij de onderzoeksrechter, of
  - een strafklacht neerleggen bij het parket, of
  - een aangifte doen bij de politiediensten.
- Na het opstarten van de procedure kan een onderzoek worden geopend:
  - Een opsporingsonderzoek
  - Een gerechtelijk onderzoek
- Hierop kan een zitting voor de bevoegde rechtbank volgen, of een seponering of buitenvervolgstelling
- Een vonnis
- Mogelijks een beroepsprocedure

Fase 4 - Nazorg en evaluatie

In de nasleep van een incident is er vaak weinig aandacht voor de beleving en de gevolgen daarvan voor alle betrokkenen. Zo kunnen gevoelens van onveiligheid of onrecht lang blijven aanslepen en ervaren mensen nadelige gevolgen. Meestal hebben betrokkenen behoefte aan meer en betere nazorg. Hier opnieuw is de regie in handen van de Club, en kan de federatie API een adviserende rol spelen.

Bovendien is gebleken dat hoe beter de organisatie de nazorg heeft georganiseerd hoe minder er sprake is van herhaling van dezelfde soort incidenten. Ook de transparantie over hoe het incident is opgevolgd, zorgt voor een gevoel van veiligheid en vertrouwen in de organisatie:

- Organiseer nazorggesprekken met betrokkenen. Meestal is het goed kort na de incidenten mensen de kans en de ruimte te geven om ervaringen te bespreken. Herhaal deze nazorggesprekken op korte termijn. Hiervoor kan je ook terecht bij de diensten voor slachtofferhulp van het CAW (groepsdebriefing).
- Heb ook aandacht voor de communicatie naar een bredere groep mensen
- Je maakt best afspraken rond hoe het clubbestuur terugkoppelt na het uitvoeren van de stappen van het advies (naar federatie API)
- Het incident wordt afgesloten met alle rechtstreeks betrokkenen, er is informatie over welke stappen zijn gezet, en welke nog zullen worden uitgevoerd
- Het kan belangrijk zijn de gevolgen in kaart brengen

Evaluatie van het proces bij alle betrokkenen kan waardevolle informatie geven over hoe de behandeling vanuit de club werd ervaren, en waar eventueel verbeterpunten zitten voor het beleid:

- Zijn mensen tevreden over hoe het incident werd opgevolgd, verliep de communicatie goed, wat liep goed en wat kon anders?
- De Federatie API kan suggesties doen aan het clubbestuur over hoe deze evaluatiegegevens kunnen verzameld en geïnterpreteerd worden.

Fase 5 - Verbeteracties in het beleid

In veel gevallen is een incident een uitnodiging om kritisch naar het eigen beleid en de praktijk van de sportclub te kijken. Moeten er zaken worden aangepakt, zijn afspraken onduidelijk, is er teveel ruimte voor interpretatie, hoe wordt het toezicht uitgevoerd, zijn alle begeleiders vertrouwd met de basisafspraken enzovoort. Veel vragen dus. Tijd om een reflectie te maken en een paar verbeteracties voor te stellen en uit te voeren.

Analyse van het incident:

- Het is goed alle factoren die hebben bijgedragen aan het incident in kaart brengen, en de mogelijke oorzaken te onderzoeken. Het kan ook gaan om gebeurtenissen die aan het incident vooraf gingen
- Maak ook een risicotaxatie nl wat is de kans dat zich dit nogmaals kan voordoen?

Stel een lijst met mogelijke verbeteracties op. Je kan daarbij gebruik maken van:

- De preventiedriehoek: Om een goed beeld te hebben van wat een integraal beleid betekent, en niet de fout te maken om enkel te investeren in meer controle of toezicht, is het belangrijk alle niveaus in het beleid eens onder de loep te nemen. De preventiedriehoek kan daarbij helpen, en maakt een onderscheid tussen reactiebeleid, preventiebeleid en kwaliteitsbeleid.
- Een matrix van verbeteracties geeft een voorbeeld van mogelijke acties op alle niveaus, en geeft je een werkwijze om een eigen beleidsmatrix in te vullen.
- 6 beleidsinitiatieven werden eruit gelicht voor sportclubs. Afhankelijk van de inspanningen die een club kan doen.
  - Mijn club wil basisinspanningen leveren: een (1) wegwijzer (2) gedragscode en intern reglement, (3) sportbegeleiders: aanwerving en omkadering
  - Mijn club wil iets meer wil doen: (4) het vlaggensysteem, (5) een aanspreekpersoon integriteit , (6) een reactieplan
  - Mijn club wil dit thema volwaardig uitbouwen via een actieplan